

Klemen Mihalič

Nove raziskave v Skalarjevem breznu

Skalarjevo brezno ima v zgodovini slovenskega jamarstva posebno mesto. Ne samo zato, ker je bilo za kratek čas najgloblja jama takrat še skupne države Jugoslavije, temveč tudi zaradi tega, ker so se v njem kalile generacije vrhunskih slovenskih jamarjev.

Najgloblja jama v Jugoslaviji

O zgodovini raziskav Skalarjevega brezna je bilo že precej napisanega v Naših jamah (Morel, 1989) in v reviji Jamar (Stopar, 2010). Kljub temu pa v nadaljevanju povzemamo zgodovino prvih 30 let raziskav. Vodoravni vhod v jamo so odkrili leta 1986, ko so na terenski akciji raziskovali območje v okolici koč Petra Skalarja, po kateri je jama tudi dobila ime. Še isto leto so nadaljevali z raziskavami in se spustili do dna brezna Delirium Tremens (-261 m), kjer kakšnega perspektivnega nadaljevanja niso odkrili. Naslednji dve leti so glavnino raziskav opravili jamarji iz JD Dimnice, ob pomoči jamarjev iz drugih delov Slovenije ter tudi iz Poljske in Hrvaške. Raziskovali so predvsem v delu poimenovanem Galerija slabe zemlje, kjer so nato leta 1988 našli prehod v meander Pijavka. Ta jih je na koncu pripeljal do 50-metrške stopnje, kjer se zgodba o Skalarjevem breznu šele dobro začne. Od tam se odpre 203 m globoko brezno Apokalipsa in nato po krajšem meandru še brezno Don't Worry Be Happy. Na raziskovalnih akcijah leta 1989 je sodeloval praktično skoraj ves cvet slovenskega jamarstva. Žal jih je po napornih akcijah na globini 911 m zaustavil podor, ki ni obetal varnega prehoda. Razočaranje zaradi nedoseženega mejnika -1000 m je bilo razumljivo in raziskovalna vnema je v naslednjih letih upadla.

Člani odprave, ki se je leta 1989 prebila do globine 870 m. Na fotografiji tudi Miha Rukše (kleči, četrti z leve) in Tomaž Bukovec (stoji, drugi z desne), ki sta takrat merila meander Pijavka. FOTO IGOR POTOČNIK

Tujci prevzamejo primat raziskav

Sredi devetdesetih let je ekipa, zbrana okoli Roka Stoparja, obudila raziskave v Galeriji dobre zemlje, kjer so se v spletu ozkih in aktivnih brezen prebili do globine 710 m (te dele so poimenovali Odiseja). Glas o Kaninskih podih je dosegel tedaj skoraj zvezdniško rusko-ukrajinsko ekipo CaveX. Med letoma 1996 in 2002 so v Skalarjevem breznu, ki jih je s svojimi 1900 m globinskega potenciala očitno prepričalo, organizirali več ekspedij. Na eni izmed teh so na dnu brezna Delirium Tremens razširili ožino v prelomu in se skozi meander Strela prebili do serije brezen, ki se nato priključijo že odkritim delom v breznu Don't Worry Be Happy. V teh delih so v enem izmed oken našli nadaljevanje do vzporednega brezna Klymkina jama (-153 m), ki se na dnu zaključí s podorom. So pa v novem oknu sredi brezna Klymkina jama prišli do poševnih rorov, ki so jih pripeljali do roba 293 m globokega brezna Rolling Stones. Glede na številne zgodbe izbira imena ni bila naključna. Na žalost vseh udeležениh se je brezno na dnu zaprlo. Na njihovi zadnji odpravi so vse sile usmerili v kopanje podora na dnu jame (-911 m), vendar se je ta izkazal za pretrd oreh, celo za žilavo ekipo jamarskih mačkov. Med leti 2006 in 2012 je v Skalarjevem breznu delovala ekipa kluba Kota -1000, katere člani so bili večinoma Slovaki in Madžari, na akcijah pa se jim je občasno pridružil tudi Rok Stopar. Na robu rova pred vstopom v Rolling Stones so postavili bivak (sedaj imenovan tudi Brokeback bivak – BB bivak), od koder so v nadaljevanju v rovu Sleeping Dragon raziskali skoraj kilometer novih fosilnih galerij. Obenem so prečili brezno Rolling Stones, kjer so prišli do nadaljevanja fosilnih galerij imenovanih Made in Heaven. Leta 2011 smo raziskovalno pobudo znova prevzeli Slovenci. V akcijah,

ki jih je koordiniral Robert Rehar, smo s pomočjo Jamarske reševalne službe preopremili dele od vhoda do BB bivaka ter tam nadaljevali s kopanjem podora na koncu galerije Made in Heaven. Tudi ta del je bil za raziskovalce preveč trdovraten in začetna vnema je popustila.

Vodoravni deli Galerije dobre zemlje, na koncu katere se jama do globine 710 m nadaljuje v spletu stopnjastih brezen, poimenovanih Odiseja. FOTO LEOPOLD BREGAR

Rock v Skalarjevem breznu

Leta 2018 je Jamarska reševalna služba organizirala nadvse uspešno mednarodno reševalno vajo iz skorajšnjega dna Skalarjevega brezna (–900 m). To je znova prebudilo raziskovalno žilico več jamarjev. Klemen Mihalič in Yuri Schwartz sta iskala izziv za poletni jamarski dopust v letu 2019. Skalarjevo brezno je bilo očitna izbira in Yuri, ki je že večkrat raziskoval na Kaninu v družbi kolegov iz DZRJ Ljubljana, je idejo takoj pograbil. Vprašanje je bilo samo, v katerem delu bi se lotili iskanja nadaljevanja. Opremiti Rolling Stones in pregledati celotno brezno za možnimi okni je bila ideja že od raziskav leta 2012. Takrat je Miha Rukše opremil prvih 70 metrov, vendar dlje kot do prve police nismo prišli. Ob pogledu na tloris jame je bila to najbolj verjetna možnost nadaljevanja, saj je bilo dno brezna skoraj nad podorom na dnu jame. Z najdenim prehodom v potencialnem oknu višje v breznu bi lahko podor obšli in našli nadaljevanje globlje v masiv Kanina. Seveda so bile to le najslajše jamarske sanje. Odločili smo se, da leta 2019 izpeljemo ogledno odpravo, katere glavni namen je bil merjenje že znanih delov Skalarjevega brezna in spoznavanje z jamo (več o tej odpravi lahko preberete v reviji Jamar, 17/2020). Jedro ekipe je poleg Yurija in Klemna tvoril

še Marko Erker, ki je imel nalogo zbiranja in obdelave meritev. Takrat smo namerili 2100 m rovov, kar je znašalo 44 odstotkov do takrat znanih meritev. Na tej odpravi so Tomaž Žekar, Yuri in Klemen začeli opremljati brezno Rolling Stones, vendar so se bili zaradi pomanjkanja opreme primorani ustaviti približno 50 m nad tlemi. Zadnji del brezna so opremili po vzporednem fosilnem breznu, kar se je čez dve leti izkazalo za zelo dobro potezo. Na koncu se ta priključi v glavni del brezna, na drugi strani pa so opazili morebitno nadaljevanje v steni glavnega brezna.

Ponovno opremljanje 293 m globokega brezna Rolling Stones je bilo zaradi krušljivosti in razsežnosti pravi podvig. Foto MIHA RUKŠE

Ko sanje postanejo resničnost

Leto 2020 je bilo za marsikoga zelo hektično in polno izzivov, zato so raziskave v Skalarjevem breznu zastale. Konec julija leta 2021 smo znova znova organizirali manjšo odpravo z namenom dokončati začetno delo v breznu Rolling Stones. V jamo smo se za pet dni odpravili Mateja Kopina, Yuri in Klemen, kot nepogrešljivi del ekipe raziskovanja Skalarjevega brezna pa se nam je pridružil še Jure Tičar. Damijan Šinigoj in Damijan Potrpin sta pomagala pri transportu opreme do BB bivaka. To leto je bilo za razliko od leta 2019, ko v jami skoraj nikjer ni bilo vode, izjemno mokro. V breznu Rolling Stones se je na globini 220 m iz stranskega kamina priključil slap vode, tako je bilo nadaljevanje po glavnem delu brezna praktično nemogoče. Za dostop do dna smo uporabili obvod izpred dveh let in se po 50 metrih spustili do tal. Na dnu brezna res ni bilo nikakršnega upanja za nadaljevanje, zato smo osvetlili stene brezna in okoli 10 m nad tlemi opazili manjše okno, do katerega je Klemen prosto preplezal. Iz dokaj zanikrnega okna je močno pihalo, v notranjost pa je vodil ozek in z blatom zalit rov. Ta se je v nadaljevanju razširil in prevesil v dve krajši stopnji, od koder smo prišli v fosilni meander. Skozi tega je bil prepih res znaten, vendar smo kljub temu pred vsakim zavojem zadrževali dih in upali, da se še kar nadaljuje. Opremili smo še nekaj krajših stopenj in nekaj 10 metrov nad tlemi obstali brez vrvi. Seveda se je začelo ocenjevanje globine. Enkrat se je Juretu posrečilo vreči kamen v stran, kjer se je od roba police odbil ter v globino padal še nekaj sekund. V trenutku je bilo vzdušje precej boljše. Vedeli smo, da smo se močno približali globini 1000 metrov. Dobre volje smo zaključili akcijo in izplezali na površje. Zadnjih nekaj brezen smo preplezali po slapu, saj se je zunaj skoraj odprlo nebo. Vendar nas to ni prav nič motilo, saj smo iz dna nosili odlične novice.

Del zgornjih galerij se zaključí med podornimi bloki v tektonskem prelomu. FOTO TOMAŽ GRDIN

Skalarjevo brezno v klubu 1000

Takoj po prihodu v dolino smo že začeli snovati nov naskok. Zaradi usklajevanja naših obveznosti in iskanja prostih terminov se je načrtovana akcija zavlekla vse do začetka oktobra. Takrat smo se zbrali v večji zasedbi. Jedru ekipe (Yuri, Jure in Klemen) so se pridružili še Anže Tomšič, Mitja Remih, Miha Rukše, Damijan Šinigoj in Damijan Potrpin. Zaradi okvare kabinske žičnice tik pred načrtovanim odhodom smo imeli kar nekaj težav s transportom opreme do koč Petra Skalarja. Dan smo rešili s pomočjo terenskih vozil, »dvonogih mul« in Robija Marna, ki je za nas usposobil na novo vzpostavljeno tovorno žičnico od postaje D do koč. Tam sta z Zdravkom Bučarjem dežurala in nas po prihodu iz jame pričakala z vrhunsko visokogorsko kulinariko.

Prva ekipa se je spustila do dna brezna Rolling Stones, kjer smo postavili začasni bivak, druga ekipa pa je za njimi transportirala preostalo opremo. Anže in Jure sta do konca opremila nadaljevanje brezna, v katerem smo ostali na zadnji akciji in prišla do križišča vodoravnih galerij. Naslednji dan smo raziskali in izmerili blizu kilometer novih rovov! V galeriji, ki se je od križišča vzpenjala, smo brez vrvi končali nad manjšo stopnjo, pozneje poimenovano Ježkomordor. V galeriji, ki se od križišča spušča, smo na globini 998 m postavili drugi bivak. Poimenovali smo ga Hotel California, saj je lokacija in udobje v primerjavi z BB bivakom res ekskluzivna. V nadaljevanju se galerije spuščajo pod naklonom 27 °, so zelo blatne in spolzke. Večinoma jih je možno premagati brez vrvne tehnike, predvsem pa je uporabna tehnika drsanja. Galerijo mestoma prekinejo brezna z aktivno vodo. Ta se v nadaljevanju skoraj zagotovo pretaka v ožjih aktivnih delih pod galerijami. Po dveh dneh raziskav in merjenja smo spet ostali brez vrvi in smo lahko le nemočno opazovali ujeto vodo okoli 20 metrov pod nami. Občutki so bili precej mešani. Dosegli smo globino 1167 m, vendar je bilo z vrha brezna videti, kot da smo prišli do sifona. Nekje v ozadju se je slišalo močno prelivanje vode.

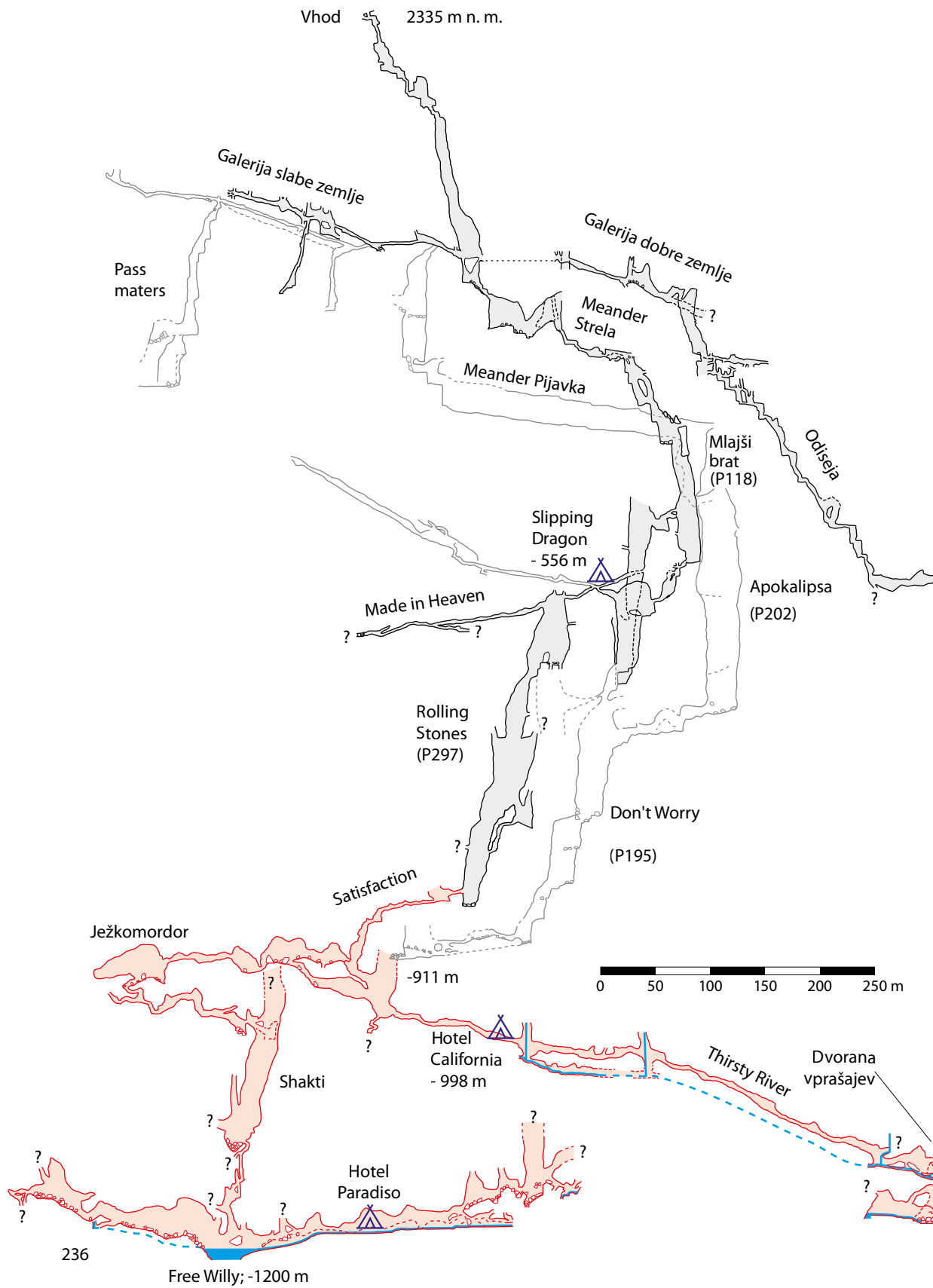
Bivak Hotel California na globini 998 m nudi petzvezdično udobje. FOTO TOMAŽ GRDIN

Člani oktobrske odprave, ki se je prebila preko 1000 m v globino. Foto MIHA RUKŠE

Na dnu krajše stopnje za raziskovalno ekipo je bila na globini 1167 m v tistem trenutku najgloblja točka Skalarjevega brezna. Foto ANŽE TOMŠIČ

Novim izzivom naproti

Novica o odkritjih je spodbudila našo jamarsko domišljijo in kmalu smo organizirali novo akcijo. V začetku novembra se je v jamo odpravila mešana ekipa jamarjev. Vodenje aktivnosti je ob odsotnosti Klemna prevzel Jure, ki so se mu pridružili dva izkušena raziskovalca Skalarjevega brezna (Rok Stopar in Milan Podpečan) ter Edi Benko in Grega Maffi. Jure, Edi in Maffi so se lotili širjenja podora v skrajnem delu gornjih galerij, kjer sta Klemen in Jure na prejšnji akciji ostala brez vrvi. Iz podora na dnu krajše stopnje močno piha, kar se kaže tudi v ogromni količini ježkastih tvorb. Morda so zaradi tega temu delu jame nadeli ime Ježkomordor. Zaradi pomanjkanja opreme za širjenje je za naslednjo akcijo ostalo še kar nekaj dela. V najglobljem doseženem delu jame sta se Rok in Milan spustila do sifonskega jezera in ugotovila, da je v tem delu edino možno nadaljevanje jame skozi okno visoko v kaminu. Sproti sta še dodatno opremila nekatere malo slabše opremljene dele spodnjih galerij. Na posebni misiji pa je bil Tomaž Grdin, ki si je zastavil nalogo fotografirati spodnje dele jame. Pri tem so mu pomagali Katarina Šeme, Jani Perovšek ter Damijan Potrpin in rezultat te akcije so odlične fotografije. Seveda pa ne smemo mimo Damijana Šinigoja, ki je z Vidom Trebšetom širil začetek meandra Strela, kar bo v bodoče omogočalo lažji prehod in transport opreme proti dnu. Celotna ekipa se je iz jame vrnila en dan prej kot načrtovano, saj so se vremenske razmere na površju slabšale in si nihče ni želel plezati iz jame po slapovih.

Med podornimi bloki v Ježkomordoru je bilo čutiti izjemen prepih, kar je nakazovalo na obetavno nadaljevanje. FOTO TOMAŽ GRDIN

Zadnja akcija v letu 2021 je potekala med božičnimi in novoletnimi prazniki. Samo Milanič in Gašper Kveder sta v vhodnih delih jame vlekla novo žico za jamski telefon, ker je bila stara preveč poškodovana. Rok Stopar, Anže Tomšič in Jure Tičar so se spustili v jamo in preopremili brezna od konca meandra Strela do Mlajšega brata. Rok je nato izplezal iz jame, Jure in Anže pa sta nadaljevala do bivaka Hotel California. Naslednji dan sta se odpravila širiti podor v Ježkomordor. Kmalu sta se prebila skozi najožje dele in se po krajši stopnji spustila v galerijo večjih dimenzij. Po približno 100 m sta prišla do ogromnega okoli 100 m globokega brezna, ki se navzgor nadaljuje v visok kamin. V teh delih sta ves čas čutila močan prepih.

Opogumljen z novimi odkritji je Jure Tičar konec januarja 2022 organiziral novo odpravo. Z Gregom Maffijem sta se otovorjena z novimi vrvmi vrnila do brezna, ki sta ga poimenovala Shakti. Po njem sta se spustila 140 m globoko, vendar na dnu ni bilo možnega nadaljevanja. Malo višje sta med balvani odkrila prehod ter se po seriji krajših stopenj spustila še 60 m globlje. Na koncu sta brez vrvi in sidrišč samo nemočno strmela proti nadaljevanju brezna. Istočasno je v jami delovalo še več ekip. Milan Podpečan in Rok Stopar sta raziskovala možna nadaljevanja v Dvorani vprašajev in nad sifonom, v začetnih delih pa so napeljevali novo žico za jamski telefon ter širili prehod v meandru Strela.

Skoraj pol leta pozneje smo se konec junija 2022 znova podali na štiridnevno raziskovanje. Tokratna ekipa je bila v sestavi Jure Tičar, Anže Tomšič, Mitja Remih, Yuri Schwartz in Klemen Mihalič. Prvi dan sta odšla Anže in Jure opremljat nadaljevanje brezen v novih delih (po breznu Sreča na vrvici), kjer sta po slabih 40

metrih dosegla gladino ogromnega jezera. Zaradi njegove veličine smo si lahko v živo predstavljali, kako iz njega skoči orka iz znanega filma, zato smo jezero poimenovali Free Willy. Na eni strani jezera sta videla rov večjih dimenzij, na drugi pa je voda izginjala za vogalom v širokem prelomu. Do rova sta morala opremiti krajšo prečko, vendar se je rov dokaj strmo dvigal, po njem pa je pritekal dotok vode. Bolj obetavno se jima je zdelo nadaljevanje v prelomu, zato je Jure začel z nadelavo prečke v steni nad gladino vode. Naslednji dan je Klemen nadaljeval Juretovo začeto delo ter po okoli 15 m prečke prišel do konca vode, kjer v jezero priteka nov dotok. Tako je ugotovil, da to ni zgolj jezero, temveč sifonsko jezero, ki požira tri dokaj močne vodne pritoke. V nadaljevanju je malo poplezal ter prišel do dokaj prostornega fosilnega rova. Po njem se je sprehodil okoli 200 m daleč, vendar se je nato obrnil, saj ni bilo nikogar z njim. S pomočjo kompasa na uri je ocenil, da rov poteka proti jugu. To je smer, ki ji želimo slediti na poti v dolino. Anže in Jure sta odšla raziskat in izmerit rov, ki se proti severu vzpenja od jezera. Namerila sta dobrih 300 m razdalje in določila, da je gladina jezera na globini točno 1200 m. Mitja in Yuri sta širila prehod v Ježkomordoru ter dodatno zavarovala pristopa do dveh stopenj v nadaljevanju.

Na tej akciji smo raziskovali tudi v Dvorani vprašajev, kjer je Klemen splezal približno 8 m stopnjo do okna v steni. Zadaj se je odprl precej širok rov, vendar se je po slabih 100 m zaključil s sifonom. Ob bližnjem ogledu smo ugotovili, da to ni sifon, saj je bilo med gladino vode in stropom okoli 30 cm prostora, skozi katerega je pošteno vlekel prepih. Zagotovo bo tam zadaj še kaj, vendar bo treba priti opremljen s suho obleko. Na začetku rova je Mitja odkril prehod v krajšo stopnjo, od koder je Yuri nato prišel do aktivne vode, ki ponika na koncu Dvorane vprašajev. Še eno obetavno nadaljevanje, ki bo počakalo na naslednjo odpravo.

Sifonsko jezero Free Willy na globini 1.200 m. FOTO ANŽE TOMŠIČ

Mednarodna odprava Skalarjevo brezno 2022

Med 10. in 20. avgustom 2022 je v Skalarjevem breznu potekala mednarodna jamarska raziskovalna odprava. Na njej je sodelovalo 32 jamarjev iz 13 različnih slovenskih jamarskih društev (JK Novo mesto, JK Brežice, DZRJ Ljubljana, KŠJK Speleos Siga Velenje, JK Krka, JD Dimnice, ŠJKP Topolščica, JDDR Ajdovščina, JK Temnica, JSPD Tolmin, DZRJ SR Domžale, JK Kostanjevica na Krki in DZRJ LČ Postojna). Sodelovali so še jamarji iz naslednji držav: Italija, Slovaška, Severna Makedonija, Švedska, Ukrajina in Izrael. Odpravo smo v partnerstvu z Jamarsko zvezo Slovenije, Jamarsko reševalno službo in Evropsko jamarsko zvezo organizirali člani Jamarskega kluba Novo mesto.

Glavni cilj odprave je bilo iskanje možnih nadaljevanj na globini med 1000 m in 1200 m. Odpravo je otvorila mednarodna in nadvse izkušena ekipa v sestavi Rok Stopar, Milan Podpečan, Roberto Antonini in Oleg Klymchuk, ki se je podala do sifona na 1167 m. Tam so tehnično preplezali stopnjo do okna ter se spustili v mogočen kanjon z veliko količino vode. Žal se je ta kmalu zaključil z velikim sifonskim jezerom. Kasneje se je Yuri Schwartz v suhi obleki splazil skozi pol-sifon Sandy Candy do koder smo tehnično preplezali na junijski akciji. Za sifonom se odprejo ogromni prostori, zaradi česar sta Matjaž Božič in Grega Maffi razbila strop nad sifonom in tako omogočila prehod po suhem. Zadaj sta raziskala 350 m novih rogov, ki se nadaljujejo v več smereh. Največ upanja nam vliva smer proti jugovzhodu, ki kaže proti Mali Boki. Od sifona Free Willy so nadaljevanje rogov merili in raziskovali Jerica Koren, Peter Mašič in Yuri, kasneje pa še Darko Nedanoski in Klemen Mihalič. Tam so nato Jure Tičar, Karin Rutar in Kateryna Medvedeva vzpostavili tretji bivak (Hotel Paradiso), od koder so raziskali nadaljevanje v smeri proti jugu. Tudi tam je nadvse obetavno nadaljevanje v fosilnem oknu z močnim prepihom.

Yuri med premagovanjem pol-sifona Sandy Candy. FOTO IVAN ŠULEK

Ekipa v bivaku Hotel California po celodnevem raziskovanju za sifonom Free Willy. FOTO IVAN ŠULEK

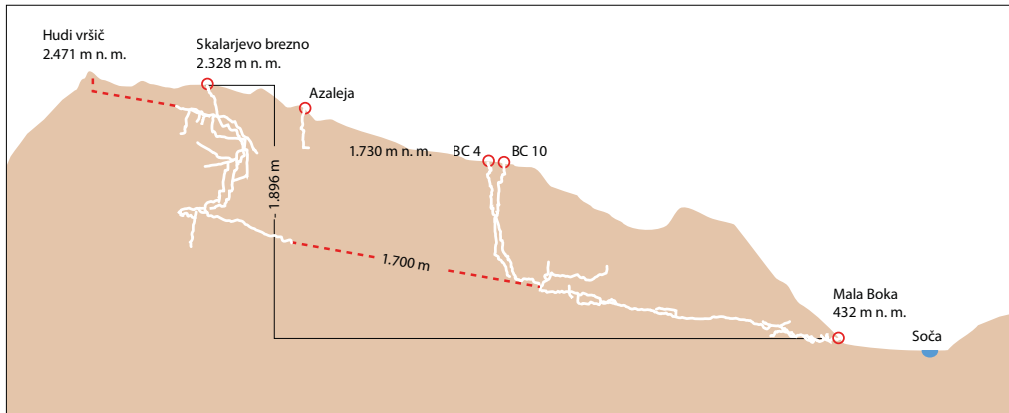
Poleg tega sta Bor Vidic in Den Vrhovnik na novo izmerila dobršen del poti med Mlajšim bratom in starim dnom, ponovno smo opremili in izmerili staro pot med Galerijo slabe zemlje in začetkom Odiseje. Damijan Šinigoj, Damijan Potrpin, Darko in Kateryna so prestavili prvi bivak v dvoranico pred začetkom galerije Slipping Dragon, kjer so pred tem že Božo Remškar, Primož Gnezda in Gašper Kveder uredili mesto za šotor. Samo Milanič, Luka Černe in Den so širili meander Strela, Leopold Bregar in Saša Senica sta fotografirala na dnu Delirija. Ob teh so na odpravi sodelovali še Tina Bizjak, Grega Čuk, Katarina Kotnik, Andrej Olovec, Adam Likar in Vid Trebše.

Zadnji dan odprave smo organizirali iznos pokvarjene hrane in opreme, ki se je v bivaku 1 nakopičila skozi desetletja raziskovanj. Iz globine 550 m smo iznesli za okoli 150 kg jamskih smeti.

Iznos smeti iz jame je bil odličen zaključek zelo uspešne odprave leta 2022.

FOTO KLEMEN MIHALIČ

Prerez Kaninskega pogorja z legami nekaterih ključnih jam v odnosu do jame / izvira Mala Boka v dolini reke Soče. PRIKAZ KLEMEN MIHALIČ

Pred sifonom Rok'n'roll z globini 1174 m. FOTO ROBERTO ANTONINI

Po dobrem letu intenzivnega raziskovanja, je sedaj Skalarjevo brezno **globoko 1200 m**. Od odkritja nadaljevanja v breznu Roling Stones julija 2021, smo do sedaj namerili **3411 m novih rovvov**. Skalarjevo brezno je tako **dolgo 8176 m**.

Od julija 2021 naprej so na akcijah v Skalarjevem breznu sodelovali: Zdravko Bučar, Matija Gašperšič, Pero Gliha, Tomaž Grdin, Mateja Kopina, Klemen Mihalič, Damijan Potrpin, Mitja Remih, Miha Rukše, Yuri Schwartz, Urban Slana, Damijan Šinigoj, Jure Tičar, Anže Tomšič (JK Novo mesto), Špela Borko, Matic Di Batista, Darja Kolar, Peter Mašič, Matevž Marinko, Bor Vidic (DZRJ Ljubljana), Aleš Orešar, Adam Likar in Mitja Požgaj (JK Brežice), Edi Benko in Grega Maffi (JD DR Ajdovščina), Rok Stopar (JD Dimnice), Karin Rutar (JSPD Tolmin), Katarina Šeme (DZRJ SR Domžale), Jerica Koren (ŠJKP Topolščica), Milan Podpečan, Tina Bizjak, Den Vrhovnik (KŠJKSS Velenje), Vid Trebše (DZRJ LČ Postojna), Leopold Bregar, Robi Maren, Jani Perovšek, Saša Senica (JK Krka), Luka Černe, Samo Milanič, Gašper Kveder (JK Temnica), Aleš Humar, Maja Lokar, Lena Mlakar Jereb in Vasja zaman (JD Carnium Kranj), Matjaž Božič (DZRJSR Domžale), Grega Čuk, Katarina Kotnik (JK Kostanjevica na Krki), Mitja Mršek (ACC Slovenia) in Dare Hribar (Slovenija), Oleg Klimčuk, Katerina Medvedeva, Vladimir Levašov (Ukrajina), Yuval Soboliev (Izrael), Oldřich Štos (Češka), Ivan Šulek (Slovaška), Darko Nedanoski (Severna Makedonija), Roberto Antonini (Italija).

LITERATURA

MOREL, S., 1989. Skalarjevo brezno na Kaninskih podih. *Naše jame*, 31:94-99.
STOPAR, R., 2010. Skalarjevo brezno. *Jamar*, 2: 28-31.

Iz teme Skalarjevega brezna v večerne meglice Kaninskega pogorja. FOTO TOMAŽ GRDIN

Meander Strela. FOTOGRAFIJI LEOPOLD BREGAR

Dvorane do Ježkomordorja. FOTOGRAFIJI TOMAŽ GRDIN

Brezno Delirium Tremens. Foto PETER GEDEI

Zadnja stopnja Galerije dobre zemlje v Skalarjevem breznu. Foto PETER GEDEI